

Povlačenje tužbe i izostanak pristanka tuženika u odnosu na povlačenje tužbe - osvrt na objavljeni članak

Dana 29. lipnja 2018. u rubrici "U središtu" na portalu IUS INFO, objavljen je članak autorice Larise Smiljan-Pervan, sutkinje Općinskog suda u Rijeci, pod naslovom "Povlačenje tužbe i izostanak pristanka tuženika u odnosu na povlačenje tužbe s osvrtom na različitu sudsku praksu".

Autorica izlaže osnove procesnopravnog instituta povlačenja tužbe te obrađuje procesnu situaciju u slučaju izostanka pristanka tuženika na povlačenje tužbe, uz ukazivanje na različitu sudsku praksu te izlaže prijedloge o mogućem načinu njezina usklađivanja ukazujući pritom na Ustavom ustanovljenu obvezu Vrhovnog suda Republike Hrvatske da osigura jedinstvenu primjenu prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni.

O navedenom pravnom pitanju, u slučaju iskazane potrebe, tek će možda uslijediti određene legitimne aktivnosti s ciljem usklađivanja različite sudske prakse. U međuvremenu, stavovi izneseni u navedenom članku će, sudeći po našem slučaju, izazvati i neka drugačija razmišljanja.

U članku se navodi da se u praksi pojavila dvojba ima li samo puki izostanak pristanka tuženika na povlačenje tužbe za posljedicu donošenje presude kojom sud odbija tužbeni zahtjev ili je, pak, sud dužan nastaviti s raspravljanjem odnosno s izvođenjem dokaza te tek nakon toga donijeti presudu koja može biti pozitivna (usvajanje tužbenog zahtjeva) ili negativna za tužitelja (odbijanje tužbenog zahtjeva).

Autorica spomenutog članka smatra da uskrata pristanka tuženika na povlačenje tužbe ima za posljedicu obvezu suda da donese presudu kojom će tužbeni zahtjev biti odbijen te da je takvu presudu sud ovlašten donijeti i

bez održavanja bilo kakvog ročišta jer da je to svojevrsna "procesna" presuda koja se donosi već zbog samog izostanka pristanka tuženika na povlačenje tužbe.

Takav stav obrazlaže utvrđenjem da "... u slučaju povlačenja tužbe, tužitelj nije odustao samo od tužbenog zahtjeva, nego i od dokaza koje je naveo u povijesnom dijelu tužbe te bi izvođenjem dokaza od kojih je tužitelj odustao bilo povrijeđeno i samo pravilo prema kojem u parničnom postupku sud odlučuje u granicama zahtjeva koji su stavljeni u postupku. Osim toga, da bi se izvođenjem dokaza po prijedlogu tužitelja moglo doći i do zaključka da je tužbeni zahtjev osnovan što da bi dovelo do apsurdna kako za samog tužitelja koji je tužbu povukao (jer iz nekog razloga, koji ne mora nužno predočiti sudu i protivnoj stranci u sporu, tužitelj više nema interesa voditi spor), tako još više za tuženika koji se usprotivio povlačenju tužbe jer bi i protivljenje povlačenju tužbe izgubilo svoj razumni smisao i očekivani legitiman cilj kojemu tuženik teži, a to je onaj u kojem očekuje donošenje presude kojom će sud odbiti tužbeni zahtjev. Osim toga da je izjava o povlačenju tužbe neopoziva što znači da čak i ako sud zakaže pripremno ročište i ročište za glavnu raspravu u povodu (povučene) tužbe, tužitelj nema procesno-pravne mogućnosti opoziva izjave o povlačenju tužbe i ustrajanja kod tužbenog zahtjeva iz povučene tužbe, a time niti kod dokaznih prijedloga koje je iznio u povučenoj tužbi. Naprotiv, izjava o povlačenju tužbe egzistira, neovisno o držanju tuženika spram takve procesne dispozicije tužitelja, samo što odluka suda ovisi o tome hoće li tuženik pristati na povlačenje tužbe (kad sud donosi rješenje o povlačenju tužbe) ili će tuženik uskratiti pristanak glede povlačenja tužbe (kad je sud dužan donijeti presudu kojom odbija tužbeni zahtjev)...".

* Vesna Težak-Škrbina, sutkinja Općinskog suda u Novom Zagrebu.

O navedenom pravnom pitanju imamo drugačiji stav koji ćemo u nastavku ovog teksta pokušati obrazložiti pozivom na zakonske odredbe koje su, prema našem mišljenju, mjerodavne.

Na temelju načela dispozicije stranaka koje je ustanovljeno odredbom članka 3. st. 1. i 2. Zakona o parničnom postupku (Narodne novine, br. 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 28/13 i 89/14, dalje: ZPP) stranke mogu slobodno raspolagati zahtjevima koje su stavile tijekom parničnog postupka, mogu se odreći svog zahtjeva, priznati zahtjev protivne stranke i nagoditi se. To znači da tužitelj može slobodno i povući svoju tužbu. Ta sloboda, međutim, nije beskrajna, ona je u određenoj procesnoj situaciji ipak ograničena zakonom. Tako prema odredbi čl. 193. ZPP-a tužitelj može povući tužbu bez pristanka tuženika (bez ograničenja) prije nego što se tuženik upusti u raspravljanje o glavnoj stvari (st. 1.), dok u slučaju kada se tuženik upusti u raspravljanje (st. 2.), tužba se može povući samo ako tuženik na to pristane.

Prema tome, u slučaju kada tužitelj povuče tužbu, a tuženik se upustio u raspravljanje, povlačenje će biti valjano samo ako tuženik na to povlačenje pristane odnosno ako se ispune pretpostavke iz čl. 193. st. 2. ZPP-a za presumpciju postojanja tog pristanka.

U slučaju valjanog povlačenja tužbe u smislu čl. 193. st. 2. ZPP-a, sud će moći donijeti rješenje kojim će se utvrditi činjenica da je tužba povučena odnosno da se ima smatrati da je povučena. Ovim rješenjem deklarirat će se stvarno stanje koje se dogodilo valjanim povlačenjem tužbe odnosno ispunjenjem pretpostavki za presumirano povlačenje tužbe. U tom slučaju parnica se stvarno gasi, nastupa procesnopравни učinak povlačenja tužbe, smatra se kao da tužba nije ni bila podnesena a sud takvu situaciju deklarira rješenjem.

U slučaju, pak, kada izjava o povlačenju tužbe postoji, ali tuženik koji se upustio u raspravljanje na to povlačenje nije pristao, povlačenje tužbe nije valjano. Uslijed prisilne naravi odredbe čl. 193. st. 2. ZPP-a (*ius cogens*), u takvom slučaju, prema našem mišljenju, suprotno stavu iznesenom u navedenom tekstu, ne može se smatrati da je tužba povučena odnosno da je tužitelj odustao, kako od njezinih činjeničnih navoda, tako i od tužbenog zahtjeva (*petita*). Ovo i usprkos tome što izjava o povlačenju tužbe postoji. Jer, iako izjava tužitelja o povlačenju

tužbe postoji, povlačenje tužbe u smislu čl. 193. st. 2. ZPP-a nije dopušteno. Sud ne može uvažavati radnje stranke koje po zakonu nisu dopuštene. Stoga u takvoj situaciji, primjenom odredbe čl. 193. st. 2. ZPP-a, treba uzeti da je tužba podnesena, da ona postoji, da parnica teče, pa je sud, u skladu s odredbom čl. 2. ZPP-a, dužan o postojećem tužbenom zahtjevu donijeti meritornu odluku, ne uvažavajući pritom nedopuštenu parničnu radnju tužitelja - njegovu izjavu o povlačenju tužbe.

Ovakva procesna situacija ne razlikuje se od bilo koje druge situacije u kojoj je tužitelj podnio tužbu, u kojoj je tuženik dao odgovor na tužbu te u kojoj je dužnost suda da o tužbenom zahtjevu donese odluku. To što se dogodilo da je tužitelj povukao tužbu nakon upuštanja tuženika u raspravljanje, a da tuženik nije dao pristanak na povlačenje, ne stvara nikakvu specifičnu procesnu situaciju odnosno obvezu suda da donosi neku "*sui generis*", "procesnu", presudu kojom bi se morao odbiti tužbeni zahtjev, a niti takva situacija sudu daje ovlaštenje da takvu presudu donese bez održavanja rasprave.

ZPP u glavi dvadeset i trećoj uređuje institut presude (članci 325. - 342.). Niti jedna, naime, odredba u tom dijelu ZPP-a, a niti jedna njegova druga odredba ne stvara obvezu donošenja specifične vrste presude kojom se odbija tužbeni zahtjev u situaciji kada se tužba povuče nakon upuštanja tuženika u raspravljanje, a tuženik na to povlačenje ne pristane.

Presudom sud odlučuje o osnovanosti zahtjeva tužitelja (čl. 325. st. 1. ZPP-a) kojim on traži da mu se pruži pravna zaštita određenog sadržaja. Na koji će način sud odlučiti o tužbenom zahtjevu (prihvaćanjem odnosno odbijanjem) ovisi o svakom pojedinom slučaju konkretne parnice odnosno o tome kako je utvrđeno činjenično stanje te kako je na tako utvrđeno činjenično stanje sud primijenio mjerodavno materijalno pravo. ZPP samo iznimno, za određene procesne situacije, propisuje na koji će način sud odlučiti o tužbenom zahtjevu. Tako je odredbom čl. 331. ZPP-a propisana obveza suda da, uz ispunjenje određenih zakonskih pretpostavki, donese presudu kojom se prihvaća tužbeni zahtjev (presuda na temelju priznanja), odredbom čl. 331.a ZPP-a presudu kojom se odbija tužbeni zahtjev (presuda na temelju odricanja), odredbom čl. 331.b ZPP-a presudu kojom se prihvaća tužbeni zahtjev (presuda zbog ogluhe) te odredbom čl. 332. ZPP-a presudu kojom se prihvaća tužbeni zahtjev (presuda zbog izostanka).

O tužbenom zahtjevu sud odlučuje u pravilu na temelju usmene neposredne i javne rasprave (čl. 4. ZPP-a). Ovom odredbom zakon načelno dopušta iznimke od navedenog pravila. Iz daljnjih odredaba koje ZPP sadrži proizlazi da su slučajevi iznimaka od navedenog pravila izričito propisani. Stoga bi proizlazilo da se presuda bez održavanja rasprave, suprotno temeljnom načelu usmenosti, neposrednosti i javnosti, može donijeti samo u slučajevima koji su izrijekom propisani. Tako je odredbom čl. 312. st. 3. ZPP-a propisano da je sud izvan ročišta glavne rasprave ovlašten u povodu izjave tuženika dane pismeno ili na zapisnik kod parničnog suda, donijeti presudu na temelju priznanja odnosno presudu na temelju odricanja, dok je odredbom čl. 332.a ZPP-a propisano da ako tuženik u odgovoru na tužbu prizna odlučne činjenice, neovisno o tome što je osporio tužbeni zahtjev, sud može bez zakazivanja ročišta donijeti presudu. Također je ZPP-om propisano da će se, pod točno određenim pretpostavkama, bez daljnjeg raspravljanja, donijeti presuda na temelju priznanja (čl. 331. ZPP-a) i presuda na temelju odricanja (čl. 331.a. ZPP-a), a u propisane slučajeve koji predstavljaju iznimku od navedenog pravila spada i donošenje presude zbog ogluhe (čl. 331.b) te presude zbog izostanka (čl. 332. ZPP-a).

Zbog navedenog mislimo da ne postoji zakonska osnova na temelju koje bi, u situaciji kada tužitelj povuče tužbu, a tuženik na to ne pristane, sud morao donijeti presudu kojom odbija tužbeni zahtjev.

Također, sud, samim time što je nastala navedena procesna situacija nema zakonsko ovlaštenje donijeti presudu bez održavanja rasprave. Navedene zakonske odredbe, koje su prisilne naravi, ukazuju, naime, da je sud u takvoj situaciji dužan voditi redovan parnični postupak povodom tužbe, što podrazumijeva nastaviti s raspravljanjem i poduzimati sve zakonom propisane radnje kako bi se stekli uvjeti za donošenje meritorne odluke, nakon što stranke rasprave predmet spora.

Motivi zbog kojih tužitelj povlači tužbu (u praksi gotovo redovna situacija da tužitelj odustaje od tužbe jer je uvjeren u svoje slabe izgleda), kao i očekivanja tuženika u takvoj situaciji da se donese odluka kojom se odbija tužbeni zahtjev, na što se ukazuje u navedenom tekstu, su okolnosti koje nisu procesnopravno relevantne.

Pitanje donošenja meritorne odluke, u ovakvoj procesnoj

situaciji, kao i u svakoj parnici, treba gledati prije svega u kontekstu imperativa donošenja zakonite odluke.

Zakonitost presude podrazumijeva da je njezinu donošenju prethodio postupak u kojem nisu počinjene bitne povrede odredaba parničnog postupka, da je pravilno i potpuno utvrđeno činjenično stanje te da je pravilno primijenjeno materijalno pravo. Zakonitost konkretne presude će, u slučaju da stranka u smislu odredbe čl. 348 st. 1. i st. 2. ZPP-a podnese žalbu, prije svega biti predmet razmatranja u žalbenom postupku pred drugostupanjskim sudom.

U žalbenom postupku drugostupanjski sud ispituje prvostupanjsku presudu u granicama razloga navedenih u žalbi pazeći po službenoj dužnosti na točno određene bitne povrede odredaba parničnog postupka (čl. 365. st. 2. ZPP-a) i na primjenu materijalnog prava.

Ovdje nam se ukazuje bitnom odredba čl. 338. st. 4. ZPP-a prema kojoj prvostupanjska presuda treba sadržavati jasne i razumljive razloge o odlučnim činjenicama, što podrazumijeva i navođenje materijalnog prava koje je sud primijenio odlučujući o tužbenom zahtjevu.

Ako bi se kao razlog za donošenje meritorne odluke u navedenoj procesnoj situaciji, u slučaju presude kojom se odbija tužbeni zahtjev, navelo isključivo to što je tužitelj povukao tužbu a tuženik nije na to pristao, mislim da bi takvi razlozi bili u smislu odredbe čl. 338. st. 4. ZPP-a nedostatni i nejasni, što bi upućivalo na to da presuda sadrži nedostatak u smislu odredbe čl. 354. st. 2. t. 11. ZPP-a zbog kojeg ju nije moguće ispitati. Na tu povredu zakona drugostupanjski sud je dužan paziti po službenoj dužnosti (čl. 365. st. 2. ZPP-a), a ako bi utvrdio njezino postojanje, dužan je prvostupanjsku presudu ukinuti i predmet vratiti na ponovno suđenje (čl. 369. st. 1. ZPP-a).

Ako bi meritorna odluka u navedenom slučaju bila donesena bez održavanja rasprave, a žalitelj u žalbi istakne da je to protivno zakonu odnosno da je počinjena bitna povreda odredaba parničnog postupka iz čl. 354. st. 1. u vezi s čl. 4. ZPP-a (sud na tu povredu zakona ne pazi po službenoj dužnosti) te drugostupanjski sud utvrdi da je istaknuti žalbeni razlog osnovan, također bi drugostupanjski sud, na temelju čl. 369. st. 1. ZPP-a, imao obvezu takvu odluku ukinuti i vratiti predmet na ponovno suđenje.